

ISSN 1311-8544

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА
СЪВЕТ ЗА ЧУЖДЕСТРАННА БЪЛГАРИСТИКА

БЪЛГАРИСТИКА
VULGARICA

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

15/2007

СОФИЯ•2007

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „МАРИН ДРИНОВ“

На корицата: Видението на пророк Исая, псалом LXXVI, Томичев псалтир, около 1360 г., Москва, ГИМ, Муз. № 2752, л. 129.

Редактор: ст.н.с. дфн Анисава Любенова Милтенова

Съставители: ст.н.с. дфн Анисава Любенова Милтенова,
ст.н.с. д-р Никола Рачев Казански, Емилия Якова Волева

© Централна библиотека на БАН, 2007

Адрес на редакцията:
Българска академия на науките
Съвет за чуждестранна българистика
ул. „15 ноември“ 1, София 1040, Бюлетин „Българистика“
Анисава Милтенова,
тел. (+359-2) 989 84 46 / 383, 384, факс: (+359-2) 986 25 00
E-mail: anmilten@bas.bg; bulgarist2@cl.bas.bg

© Велина Богданова Мавродинова, художник, 2007

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОДНИ ДУМИ	9
Иван Сарандев — Писател български	9
БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА	17
Книги 2007 г.	18
Съст. Емилия Волева	
Научна периодика 2007 г.	30
Съст. Емилия Волева	
ДИСЕРТАЦИИ	43
Съст. Никола Казански	
НАУЧНИ ФОРУМИ	47
Съст. Никола Казански	
ХОРИЗОНТИ	49
Даниела Асенова — Българистиката в Упсала — новаторство и приемственост	49
Малгожата Коритковска, Георги Минчев — Българистиката в Лодзкия университет	61
Доли Николаева — Международна фондация „Европейски форум“	68
НАУЧЕН ЖИВОТ	73
Явор Милтенов — Четвърти международен симпозиум „Преславска книжовна школа“	73
Веска Берова — Пета международна конференция за Ригас Велестинлис	76
Снежана Ракова — Международна научна конференция, посветена на 100 години от рождението на акад. Иван Дуйчев	78
Недка Капралова — Шипманови четения 4: Иван Д. Шипманов — култура и политика	81
ПРОФИЛИ	83
Стефан Дойнов — Константин Косев на 70 години	83
Румяна Дамянова — Марина Смолянинова на 70 години	92
Славка Керемидчиева — Ронел Александър на 65 години	97
Анисава Милтенова — Рогер Юлин на 65 години	100

ОТЗИВИ	105
Лидия Терзийска — Н. Григоращ. Украинската литературоведска българистика от XIX и средата на XX век: личности и школи	105
Елка Константинова — Човекът с много имена. Антология на българската проза от края на XX и началото на XXI век	109
Николай Вуков — Катя Михайлова. Странстващият сляп певец просяк във фолклорната култура на славяните	112
Зоя Барболова — Маргарита Симеонова. Езиковата личност Васил Левски	116
СЪОБЩЕНИЯ	121
Наградени учени в БАН	121

Българистиката в Лодзкия университет

1. История на Катедрата по южнославянски филологии.

Преподаването на славянски езици и литератури в Лодзкия университет е свързано с основаването му непосредствено след Втората световна война. Във Филологическия факултет работят известните полски лингвисти Зджислав Щибер и Карол Дейна; по тяхна инициатива до средата на 50-те години на XX в. в полонистичните катедри факултативно се преподават славянски езици.

През 1995 г., след едно прекъсване от около 40 години, по инициатива на тогавашния ръководител на Катедрата по история на полския език проф. Мария Каминска, към нея се създава „Славянска филология“ със специализация „Българска филология“. Първоначалният етап на дейност не беше лек, преподавателският колектив се състоеше от: един редовен професор (проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска, ръководител на специалността); един лектор по български език пред защита на докторска дисертация (Георги Минчев); един доктор и двама асистенти с полонистично образование. Постепенно преподаването се разшири в посока на други южнославянски езици — словенски и сръбски. През 1997 г. специалността се отдели от Катедрата по история на полския език и се обособи като отделно преподавателско-научно звено — Катедра по славянска филология, от 2006 г. като Катедра по южнославянски филологии — едно название, което за момента най-адекватно отговаря на спецификата на преподаване и е свързано с тристепенната форма на обучение, както и с насоките на научноизследователска дейност. През учебната 2006/07 година на пълен щат в катедрата работят: един редовен професор (проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска, ръководител на катедрата); четирима университетски професори; един доцент; четирима доктори; шестима лектори по южнославянски езици (трима по български език) и двама асистенти.

От 1996 г. към Катедрата е създаден студентски кръжок „Св.св. Кирил и Методий“, който през изминалите 10 години се превърна в една от най-активните младежки научни организации в Лодзкия университет.

2. Преподавателска дейност.

От 2006 г. в Катедрата по южнославянска филология е въведена тристепенна форма на обучение: лицензиат (бакалавърска степен), магистратура и докторат. Преподават се български, сръбски и словенски език, литератури и култури, разглеждани в балкански и по-общ — славянски контекст. Специално внимание се обръща на съпоставителното езикознание, палеосла-

вистиката (палеография и текстология) и на проблематиката, свързана с възникването и особеностите на националните литератури на балканските славяни.

До учебната 2005/2006 г. в Катедрата са защитени общо 92 българистични магистърски работи: 38 в областта на езикознанието (с научен ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска) и 54 в областта на историята на славянските литератури, палеославистика и балкански фолклор (с научен ръководител проф. д-р Георги Минчев). За нивото на подготовка на студентите българисти говори фактът, че някои от защитените магистърски работи печелят награди на общополски конкурси за дипломни работи с хуманитарен профил, а наши абсолвенти са докторанти и асистенти в други полски университети и научни институти на ПАН.

В Катедрата по южнославянски филологии са защитени 9 доктората, 6 от които българистични. През 1996 г. Георги Минчев защити докторска дисертация на тема: *I nuovi Fogli Slavi del Sinai (un frammento glagolitico del X–XI sec.)*. Работата е посветена на филологичен и литургичен анализ на откритите през 70-те години на XX в. в Синайския манастир „Св. Екатерина“ фрагменти от *Синайския евхологий*.

През 2002 г. Иван Петров защити дисертация на тема: *Изразяване на полипредикативните структури в разволя на българския език* (научен ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска). Подобни изследвания бяха разработвани първоначално на ниво магистърски работи или като по-малки теми, паралелно с проучванията върху езиковата синхрония. Дисертацията на д-р И. Петров е публикувана¹. През 2003 г. в Катедрата бе защитен дисертационният труд на Малгожата Скворонек на тема: *Култът към архангел Михаил в средновековната култура на балканските православни славяни* (научен ръководител проф. д-р Георги Минчев)². В работата се проследяват възникването и проявите на култа към небесния архистратиг в няколко вида културни текстове: официална литература, псевдоканонични творби, иконография и фолклор.

Поредните три българистични дисертации (две езиковедски и една литературоведска) бяха защитени през 2006 г. Юлия Мазуркевич-Сулковска подготви труд на тема: *Инхоативните глаголи в български, полски и белоруски* (научен ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска). Съпоставителното изследване показва разликите в областта на лексикализация на инхоативната семантична структура в представители на трите

¹ I. Petrow, *Wyrażanie struktur polipredykatywnych w rozwoju języka bułgarskiego*. Łódź, 2007.

² Дисертацията е под печат.

основни групи славянски езици. Агата Мокшицка представи за защита труд на тема: *Аналитичните предикатори в литературния български език (синхронен и диахронен план)* (научен ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска), съсредоточавайки се на групата от т.нар. информативни предикатори. И двете работи са сериозни изследвания, реализирани на базата на богат езиков материал. Паралелно с подготовката на дисертационните трудове от няколко години езиковедски колектив реализира проект за издаването на *Българо-полски речник на аналитичните предикатори*³. В момента се работи върху окончателната редакция на текста, предвижда се той да бъде издаден и да служи като помагало в преподаването по български език и в преводите от/на български език.

През същата година дисертация на тема: *Творчеството на българския писател йеросхимонах Спиридон Габровски (средата на XVIII в.—1824 г.)*, защити Беата Котик (научен ръководител проф. дфн Георги Минчев). Трудът е първата монография, посветена на автора на *История, во кратце*, чието книжовно дело е повлияно едновременно от идеите на късния балкански исихазъм и от възрожденския дух на епохата.

В катедрата се обучават четирима докторанти българисти: двама езиковеди и двама литературоведи. Две от работите са пред защита. Първата, на магистър Агата Кавецка (с научен ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска), разглежда развитието на категорията определеност в историята на българския и сръбския език, а втората, на магистър Анджей Колонтай (научен ръководител проф. дфн Георги Минчев) е съпоставително изследване на фолклорните легенди и предания, свързани с изграждането на сакрални обекти. Две от работите са в начален етап на изследване. Първата е посветена на проблемите на превода на полски исторически романи на български език, а втората — на разпространението на популярната преводна литература на Балканите.

Повишаването на научната квалификация на преподавателите продължава и на следдокторско ниво. През 2003 г. на основата на хабилизационния труд *Света книга—икона—обряд*⁴ титлата „доктор на филологическите науки“ бе присъдена на д-р Георги Минчев. Монографията е опит за анализ на взаимодействието на литургични и литературни (канонични и псевдоканонични) текстове с фолклора и иконографията на балканските славяни. В катедрата е подготвен още един хабилизационен труд, посветен на поетиката

³ В проекта участват докторанти и една магистрантка, подготвила дипломна работа, посветена на аналитичните предикатори в съвременния български и полски език.

⁴ G. Minczew, *Święta księga — ikona — obrzęd. Teksty kanoniczne a ich funkcjonowanie w sztuce sakralnej i folklorze Słowian na Bałkanach*. Łódź, 2003.

на Вазовия роман *Под игото*. Авторът, доц. д-р Илия Пачев, е предал работата си за печат и чака отварянето на процедура за присъждането на титлата „доктор на филологическите науки“⁵.

3. Научноизследователска дейност.

Не е лесно да се представи изчерпателно научната продукция на колектива, особено ако се вземе предвид фактът, че провежданите изследвания обхващат различни славянски езици и култури (включително полски език и литература). В настоящия текст ще се спрем само на някои по-важни българистични проучвания и научни проекти.

А. Езикознание. Посветените на българския език изследвания се отнасят преди всичко към съвременното му състояние (синхронен план); част от тях е посветена на развойните процеси в историята на езика (диахронен план). И двете направления са важни за нас: отговарят на преподавателските и кадрови нужди на Катедрата по южнославянски филологии и на научните интересни на членовете ѝ. Теоретична и методологична основа на повечето работи е моделът, в който семантичното ниво е база за установяването на средствата за изразяване в езика на изследваните семантични категории. Посоченият модел е валиден и за синхронните, и за диахронните проучвания.

Важно място в разработките, свързани с езиковата синхрония, заемат съпоставителните изследвания, провеждани от полско-българския колектив на *Българо-полската съпоставителна граматика*⁶. В рамките на този проект са подготвени и издадени два тома, посветени на семантичните категории имперцептивност и интерогативност в частта въпроси за решение⁷. Следващата голяма тема от съпоставителен характер, реализирана като издание, се отнася до кондензационните процеси (процеси на номинализация) в структурата на изречението. Проектът бе реализиран като ГРАНТ, финансиран от полския Комитет за научни изследвания, в съавторство с български учен и в сътрудничество с Университета „Николай Коперник“ в Торун⁸.

През 2004 г. започна работата по научна тема, свързана със синтаксиса на българския език през XVII–XVIII в. Тази проблематика е интересно

⁵ I. Paczew, *Gatunek-historia-tożsamość. Poetyka powieści Iwana Wazowa „Pod jarzmem“* (под печат).

⁶ Съвместен проект на Института за славистика на ПАН и Института за български език на БАН.

⁷ Por.: M. Korytkowska, R. Roszko, *Modalność imperceptywna*, [w serii:] *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*, t. 6, cz. 2. Warszawa, 1997; M. Korytkowska, *Modalność interogatywna*, [w serii:] *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*, t. 6, cz. 4. Warszawa, 2004.

⁸ Por. M. Korytkowska, V. Małdziewa, *Od zdania złożonego do zdania pojedynczego (nominalizacja argumentu propozycjonalnego w języku polskim i bułgarskim)*. Toruń, 2002.

поле за научни изследвания особено ако се отчете фактът, че в богатата научна литература върху българските дамаскини синтактичното ниво не е разработено изчерпателно. Подготвеното в рамките на проекта проучване *Исследования синтаксической системы в болгарских дамаскинах* е готово за печат (автори М. Коритковска, И. Петров).

Представеният преглед на лингвистичните теми и проекти не е пълен, по-големите теми се съпътстват от по-малки разработки, свързани напр. с: отношението между резултативност и темпоралност; диатеза; каузативни предикатори и синтактични особености на изреченията, чрез които те се изразяват; избрани лексикографски и лексиколожки проблеми; особености на езика на пропагандата и др. В момента в Катедрата продължава работата по съпоставителни, семантично-синтактични изследвания. Подготвя се за издаване еднотомна съпоставителна българо-полска граматика, замислена като университетски учебник.

Б. Палеославистика и народна култура. Още от създаването на Катедрата по южнославянски филологии в нея редовно се преподават старобългарски език, кирилска палеография, старобългарска литература и южнославянски фолклор. Научните изследвания са насочени към палеографията и текстологията на кирилските паметници с акцент върху ръкописите от XIV—XVIII в.; анализ на псевдоканоничната и реторична проза на южните славяни; диахронни езиковедски проучвания на езика на паметници от различни редакции; отношение между литературен паметник—иконография—фолклорен наратив; жанрови особености на религиозните фолклорни прозаични жанрове; проблеми, свързани с превода от старобългарски на съвременен език. В рамките на три ГРАНТ-а, финансирани от Лодзкия университет, бяха проучени няколко сборника със смесено съдържание от XV—XVII в. Разчетените от ръкописите творби бяха използвани в издадената антология от старозаветни псевдоканонични творби в полски превод⁹. Липсата на достатъчно преведени на полски език произведения на средновековните южнославянски литератури и на фолклорни текстове, които биха могли да бъдат използвани в преподаването, стимулира колектив от научни работници, докторанти и студенти от горните курсове в подготовката и издаването на още две преводни антологии: на старобългарски агиографски произведения¹⁰ и на български приказки и фолклорни легенди¹¹.

В момента колектив от Катедрата работи върху проект за изготвянето на база данни на славянския старозаветен псевдоканоничен корпус. Първо-

⁹ *Apokryfy i legendy starotestamentowe Słowian południowych*, pod red. G. Minczewa i M. Skowronek, Kraków, 2006.

¹⁰ *Ziemscy aniołowie – niebiańscy ludzie. Anachoreci w bułgarskiej literaturze i kulturze*, wyb. i wstęp G. Minczew, Białystok, 2002.

¹¹ *Złota moneta za słowo. Bułgarskie bajki i legendy ludowe*, wybór i wstęp G. Minczew, Łódź, 2006.

началните резултати от работата бяха докладвани на Международната конференция *Biblia Slavorum Apocryphorum. I. Vetus Testamentum*¹².

В. Литература. Изследванията по история на южнославянските литератури и теоретично-литературните проучвания са съсредоточени върху проблематиката, свързана с възникването на модерните национални литератури през XVIII—XIX в., процесите на митологизация в литературите на южните славяни през XIX в., въпроси на поетиката на прозаичните жанрове в българската литература през следосвобожденския период. През 2000—2001 г. Г. Минчев участва в международен проект (с учени от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Карловия университет в Прага) на тема: *Литературни мистификации и етническа идентичност в славянския национален дискурс*¹³.

Увеличаването на преподавателския колектив и разработването на все повече специализирани научни теми и проекти даде възможност за обособяването на нови научно-преподавателски звена в рамките на Катедрата. От месец март 2007 г. към нея са създадени три специалности:

- езиковедие (с ръководител проф. д-р хабил. Малгожата Коритковска);
- палеославистика и народна култура (с ръководител проф. д-р Георги Минчев);
- литературознание (с ръководител проф. д-р Ядвига Собчак).

4. Научни конференции и периодика.

Събития в научния живот на Катедрата по южнославянски филологии бяха четирите организирани от нашето звено международни конференции с интердисциплинарен характер. Докладите от всички конференции са публикувани или са под печат. Първата от тях, *Между високата и ниска култура*, бе проведена през 2000 г. и беше посветена на паметта на проф. Тереса Домбек-Виргова, която през последните няколко години от живота си преподаваше българска литература в Катедрата¹⁴. През 2004 г. бе организирана конференцията *Реторично-проповедническата проза на южните славяни*, посветена предимно на дамаскинарската литература като езиков, книжовен и културен феномен¹⁵. Процесите на демократизация в славянските езици след политическите промени от края на 80-те години на XX в. бяха

¹² G. Minczew, M. Skowronek, *Projekt elektronicznej bazy danych słowiańskich apokryfów starotestamentowych*, — В: Fundamenta Europaea, t. VI, 2007 (под печат).

¹³ Резултатите от проекта бяха докладвани на организираната през 2001 г. в Ухерске Храдище международна конференция. Вж.: *Literární mystifikace, etnické mýty a jejich úloha při formování národního vědomí*, — В: Studie Slovákčeho Muzea, t. 6, Uherské Hradiště, 2001.

¹⁴ *Między kulturą niską a wysoką. Zjawiska językowe, literackie, kulturowe. Pamięci prof. dr hab. T. Dąbek-Wirgowej*, red. M. Korytkowska, Z. Darasz, G. Minczew, Łódź, 2001.

обсъдени на международната конференция *Без цензура. Прояви на демократизация в славянските езици в края на ХХ в.*, проведена през 2005 г. съвместно с Варминско-мазурския университет в Олщин¹⁶. През следващата, 2006 г., Катедрата организира международна конференция на тема: *Biblia Slavorum Apocryphorum. I. Vetus Testamentum*, посветена на рецепцията на старозаветните псевдоканонични (апокрифни текстове) в средновековните славянски литератури, култури и изобразително изкуство¹⁷.

Студентският кръжок „Св.св. Кирил и Методий“ също организира две международни студентски конференции: през 1998 г. на тема: *Човекът в сферата на въздействие на чужда култура*¹⁸ и през 2005 г. на тема: *Балканите през погледа на младия човек*¹⁹.

Важен момент в научния живот на Катедрата бе също така основаването през 2003 г. на славистично периодично издание, редактирано от наши преподаватели. Това е годишникът „Южнославянски научни свезки. Език. Литература. Култура“. До този момент са излезли три тома, четвъртият е под печат²⁰. Годишникът има интердисциплинарен характер, в него се публикуват езиковедски и литературоведски статии, палеографски и текстологични изследвания, културологични студии. Отвореният характер на „Южнославянски научни свезки“ дава надежда, че те ще се превърнат във форум за обмен на възгледи между полски и чужди учени, особено между онези от тях, които са посветили проучванията си на Балканите.

Бъдещата дейност на Катедрата по южнославянски филологии е предвидена като продължение на досегашните изследвания. Надяваме се, че добре подготвени млади специалисти, абсолвенти на катедрата, ще намерят своето място в реализацията на досегашните и нови научни теми и проекти.

Малгожата Коритковска, Георги Минчев

¹⁵ Докладите са публикувани — В: *Południowosłowiańskie Zeszyty Naukowe*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005.

¹⁶ Докладите са публикувани — В: *Acta Neophilologica*, VIII, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2006; *Południowosłowiańskie Zeszyty Naukowe*, t. 3, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2006; *Zeszyty Naukowe Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2006.

¹⁷ Докладите са под печат — В: *Fundamenta Europaea*, t. VI, 2007.

¹⁸ *Człowiek w sferze oddziaływania obcej kultury*. Materiały z Międzynarodowej Naukowej Konferencji Studenckiej, pod red. G. Minczewa, Łódź, 2000.

¹⁹ *Balkany w oczach młodego człowieka*, pod red. I. Petrova, Łódź, 2007.

²⁰ *Południowosłowiańskie Zeszyty Naukowe*, red. Z. Darasz, M. Korytkowska (red. naczelny), G. Minczew, I. Petrov (sekretarz), B. Zieliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, t. 1, 2004; t. 2, 2005; t. 3, 2006; t. 4 — под печат.